

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Факультет фізичного виховання і спорту
Кафедра спортивно-педагогічних дисциплін

Проректор

ЗАТВЕРДЖУЮ

Вересня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА СУДДІВСТВА У СПОРТІ

Освітня програма Фізична культура і спорт
другого (магістерського) рівня
Спеціальність 017 – Фізична культура і спорт
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Івано-Франківськ - 2020 рік

Робоча програма навчальної дисципліни

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА СУДДІВСТВА У СПОРТІ

для студентів спеціальності 017 - Фізична культура і спорт

Розробник:

Ступар М.І., професор кафедри спортивно-педагогічних дисциплін, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні
кафедри спортивно-педагогічних дисциплін

Протокол від "31" серпня 2020 р. №1

Завідувач кафедри

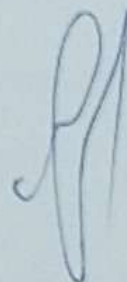
А.В.Синиця

"4" 08 2020 р.

Обговорено та рекомендовано до видання науково-методичною комісією
факультету фізичного виховання і спорту

Протокол від "07" 09 2020 р. №__

Голова

Е.Й.Лапковський

"07" 09 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів- 3	Галузь знань: 01, освіта	Нормативна (за вибором)	
Модулів –1	Спеціальність: 017– фізична культура і спорт	Рік підготовки:	
Змістових модулів-2		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 180		1-й	1-й
		Лекції	
		1с.-30год.	6год.
		Практичні, семінарські	
		1с.-30год.	4год.
		Самостійна робота	
		1с.-120год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента –8;	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Вид контролю: 1с.- екзамен;	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання –33,5/66,

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання спортивної дисципліни полягає в тому, щоб студенти найбільш повною мірою оволоділи теоретичним матеріалом, практичними вміннями і навичками функцій спортивних арбітрів, а також методикою суддівства змагань з різних видів спорту.

Завдання .

У процесі викладання спортивної дисципліни розв'язуються такі завдання:

1. Ознайомлення з історією та становленням арбітражу спортивних змагань.
2. Вивчення класифікації суддівства в олімпійських видах спорту.
3. Формування спеціальних знань, навичок, необхідних для подальшої практичної діяльності в якості спортивних арбітрів.
4. Оволодіння методикою суддівства в обраному виді спорту.
5. Оволодіння вмінням формувати Регламент змагань і складати календарі змагань за різними системами їх проведення.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

1. Короткі відомості про витоки суддівства в спорті.
2. Сутність суддівства змагань.
3. Види професійної підготовки арбітра.
4. Проблеми суддівства в спорті.
5. Історію розвитку арбітражу в різних видах спорту.
6. Регламентуючі документи суддівських колегій.
7. Суддівські функції в системі спорту.
8. Організацію і проведення змагань.
9. Порядок присвоєння кваліфікаційних категорій.

вміти:

1. Сформувати Регламент змагань.
2. Провести жеребкування в ігрових видах спорту.
3. Скласти календар змагань по коловій системі і системі з вибуванням.
4. Провести методичний розбір суддівства з обраного виду спорту.
5. Здійснювати суддівство з обраного виду спорту.
6. Оформити протоколи змагань.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Теоретичний курс дисципліни.

Тема 1. Вступ. Історія розвитку суддівства в спорті.

Тема 2. Суддівські функції в системі спорту.

Тема 3. Регламентуючі документи федерації з виду спорту.

Тема 4. Організація і проведення змагань.

Тема 5. Організація і проведення змагань в умовах вищого навчального закладу.

Тема 6. Кодекс етики і честі спортивного судді.

Тема 7. Характеристика спортивної форми арбітра.

Тема 8. Функції уваги арбітра в процесі суддівства спортивних змагань.

Тема 9. Вибір позиції арбітром в процесі суддівства в ігрових видах спорту.

Тема 10. Види професійної підготовки арбітра та методика їх вдосконалення.

Тема 11. Суддівський професіоналізм і глядацькі симпатії.

Тема 12. Взаємовідношення арбітра з спортсменами, тренерами і засобами масової інформації.

Тема 13. Проблеми суддівства в сучасному спорті.

Тема 14. Проблеми психологічної підготовки арбітра.

Тема 15. Порядок присвоєння кваліфікаційних категорій арбітрів

Змістовий модуль 2. Практичний курс дисципліни.

Тема 1. Регламент, як основоположник умов проведення змагань.

Тема 2. Визначення професійної стійкості арбітра.

Тема 3. Методика медичного контролю арбітра в річному циклі тренувань.

Тема 4. Опис Регламенту змагань, проведення жеребкування і складання календаря змагань.

Тема 5. Застосування дисциплінарних санкцій арбітром при проведенні змагань.

Тема 6. Методика самооцінки атбітража.

Тема 7. Правила гри та їх трактовка з обраного виду спорту.

Тема 8. Здійснення практичного суддівства з обраного виду спорту, перегляд та обговорення арбітражу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	ус бо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	л	ін.	с.р.		л	п	л	ін	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1.												
Змістовий модуль 1. Теоретичний курс дисципліни												
Тема 1. Вступ. Історія розвитку суддівства в спорті.	6	2				4	6	2				4
Тема 2. Суддівські функції в системі спорту.	6	2				4	6					6
Тема 3. Регламентуючі документи федерації з виду спорту.	6	2				4	6					6
Тема 4. Організація і проведення змагань.	6	2				4	6	2				4

Тема 5. Організація і проведення змагань в умовах ВНЗ.	6	2				4	6					6
Тема 6. Кодекс етики і честі спортивного судді.	6	2				4	6					6
Тема 7. Характеристика спортивної форми арбітра.	6	2				4	6					6
Тема 8. Функції уваги арбітра в процесі суддівства спортивних змагань.	6	2				4	6					6
Тема 9. Вибір позиції арбітром в процесі суддівства в ігрових видах спорту.	6	2				4	6					6
Тема 10. Види професійної підготовки арбітра та методика їх вдосконалення.	6	2				4	6					6
Тема 11. Суддівський професіоналізм і глядацькі симпатії.	6	2				4	6					6
Тема 12. Взаємовідношення арбітра з спортсменами, тренерами і засобами масової інформації.	6	2				4	6					6
Тема 13. Проблеми суддівства в сучасному спорті.	6	2				4	6	2				4
Тема 14. Проблеми психологічної підготовки арбітра.	6	2				4	6					6
Тема 15. Порядок присвоєння кваліфікаційних категорій арбітра.	6	2				4	6					6
Разом	90	30				60	90	6				84

Змістовий модуль 2. Практичний курс дисципліни.											
Тема1. Регламент, як основоположник умов проведення змагань.	6		2			4	6				6
Тема 2. Визначення професійної стійкості арбітра.	6		2			4	6				6
Тема 3. Методика медичного контролю арбітра в річному циклі тренувань.	6		2			4	6				6
Тема 4. Опис Регламенту змагань, проведення жеребкування і складання календаря змагань.	12		4			8	12		2		10
Тема 5. Застосування дисциплінарних санкцій арбітром при проведенні змагань.	6		2			4	6				6
Тема 6. Методика самооцінки атбітража.	12		4			8	12				12
Тема 7. Правила гри та їх трактовка з обраного виду спорту.	18		6			12	18		2		16
Тема 8. Здійснення практичного суддівства з обраного виду спорту, перегляд та обговорення арбітражу.	24		8			16	24				24
Разом	90		30			60	90		4		86

5.Теми практичних занять

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
<i>1 семестр</i>		
1	Регламент, як основоположник умов проведення змагань.	2
2	Визначення професійної стійкості арбітра.	2
3	Методика медичного контролю арбітра в річному циклі тренувань.	2
4	Опис Регламенту змагань, проведення жеребкування і складання календаря змагань.	4
5	Застосування дисциплінарних санкцій арбітром при проведенні змагань.	2
6	Методика самооцінки атбітража.	4
7	Правила гри та їх трактовка з обраного виду спорту.	6
8	Здійснення практичного суддівства з обраного виду спорту, перегляд та обговорення арбітражу.	8
Разом		30

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
<i>1 семестр</i>		
1	-Регламент, як основоположник умов проведення змагань. -Опис Регламенту змагань, проведення жеребкування і складання календаря змагань. - Методика медичного контролю арбітра в річному циклі тренувань.	2
2	-Застосування дисциплінарних санкцій арбітром при проведенні змагань. -Методика самооцінки атбітража. -Правила гри та їх трактовка з обраного виду спорту.	2
Разом		4

6. Самостійна робота

Денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Регламентуючі документи федерації з різних видів спорту.	10
2	Види професійної підготовки арбітра та методика їх вдосконалення.	6

3	Кодекс честі.	4
4	Методика медичного контролю арбітра в річному циклі тренувань.	8
5	Опис Регламенту змагань, проведення жеребкування і складання календаря змагань.	10
6	Застосування дисциплінарних санкцій арбітром при проведенні змагань.	8
7	Методика самооцінки атбітража.	10
8	Регламент, як основоположник умов проведення змагань.	10
9	Психологічна стійкість і концентрація уваги. Визначення професійної стійкості арбітра.	8
10	Організація і проведення змагань в умовах вищого навчального закладу.	6
11	Проблеми суддівства в сучасному спорті.	4
12	Застосування дисциплінарних санкцій до арбітра при не якісному проведенні змагань.	6
13	Правила гри та їх трактовка з обраного виду спорту.	18
14	Здійснення практичного суддівства з обраного виду спорту, перегляд та обговорення арбітражу.	12
Разом		120

Заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Порядок присвоєння кваліфікаційних категорій арбітра	10
2	Види професійної підготовки арбітра та методика їх вдосконалення.	8
3	Кодекс честі.	4
4	Методика медичного контролю арбітра в річному циклі тренувань.	12
5	Опис Регламенту змагань, проведення жеребкування і складання календаря змагань.	14
6	Застосування дисциплінарних санкцій арбітром при проведенні змагань.	8
7	Методика самооцінки атбітража.	10
8	Регламент, як основоположник умов проведення змагань.	14
9	Психологічна стійкість і концентрація уваги. Визначення професійної стійкості арбітра.	16
10	Організація і проведення змагань в умовах вищого навчального закладу.	10
11	Проблеми суддівства в сучасному спорті.	10
12	Застосування дисциплінарних санкцій до арбітра при не якісному проведенні змагань.	6
13	Правила гри та їх трактовка з обраного виду спорту.	24

14	Здійснення практичного суддівства з обраного виду спорту, перегляд та обговорення арбітражу.	20
15	Регламентуючі документи федерації з різних видів спорту.	4
Разом		170

7. Методи навчання

I.

A. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

- словесні методи - розповідь-пояснення, бесіда, лекція;
- наочні методи - ілюстрація, демонстрація;
- практичні методи: досліди, вправи, практичні роботи, реферати;

Б. Індуктивні та дедуктивні.

С. Репродуктивні та точні, проблемно-пошукові.

Д. Навчальна робота під керівництвом викладача - самостійна аудиторна робота: вирішення ситуаційних задач, самостійні письмові роботи.

Е. Самостійна робота поза контролем викладача - самостійна робота вдома: домашні завдання - усні та письмові.

II.

A. Методи стимулювання інтересу до навчання:

- створення ситуації інтересу при викладанні того чи іншого матеріалу: використання рольових ігор, перегляд навчальних телепередач, кінофільмів.
- навчальні дискусії;
- аналіз практичних та клінічних ситуацій;

Б. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- роз'яснення мети навчального предмета
- вимоги до вивчення предмета , дисциплінарні, організаційно-педагогічні).
- заохочення та покарання в навчанні: оцінка студентів за успіхи, усне схвалення (чи осуд викладача).

III.

Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

IV. Бінарні, інтегровані, універсальні методи

8. Методи контролю

1. Усне опитування;
2. Тестування;
3. Письмовий контроль;
4. Екзамен.

Перелік питань для підсумкового контролю

1. Форма обліку результатів розіграшу .
2. Змагання які відрізняються за масштабом.
3. Регламент системи проведення змагань,
4. Оцінка та облік результатів змагань.
5. Взаємодія членів суддівської бригади.
6. Покарання учасників змагань за неправильну поведінку.
7. Форма заявки на участь у міських особисто-командних змаганнях.
8. Змагання які відрізняються за складом учасників.
9. Змагання які відрізняються за цільовою установкою.
10. Визначте на якій підставі складається календар ігор.
11. Хто і як проводить жеребкування.
12. Порядок присвоєння кваліфікаційних категорій спортивним суддям.
13. Підвищення категорії суддівських кадрів і їх облік.
14. Ігровий формат при проведенні матчу в спортивних іграх.
15. Етапи роботи ГСК.
16. Визначення кількості ігрових календарних днів при коловій системі та системі з вибуванням.
17. Критерії, що впливають на рівень спортивного суддівства при проведенні змагань.
18. Знання суддями правил по виду спорту, уміння застосовувати їх, дотримуючи вимоги спортивної етики.
19. Турнірна таблиця результатів ігор у підгрупах.
20. Офіційні жести, що характеризують допущені помилки.
21. Показ персональних фолів.
22. Суддівська бригада. Офіційні процедури. Жести суддів.
23. Склад суддівської бригади.
24. Президія колегії суддів і її функції.
25. Підготовка судів на семінарах і за практичним суддівством.
26. Підвищення категорії суддівських кадрів і їх облік.
27. Керівництво колегіями по підпорядкованості.

28. Рекомендації для суддівства змагань вищого рангу.
29. Неспортивна поведінка у спорті.
30. Склад суддівської колегії на змаганнях.
31. Суддівський професіоналізм та глядацькі симпатії.
32. Типові помилки у методиці суддівства.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

<i>Модуль 1</i>							<i>Екзамен</i>	<i>Сума</i>
<i>Навчальна (аудиторна) робота</i>								
<i>Змістовий модуль 1</i>			<i>Змістовий модуль 2</i>					
<i>T1</i>	<i>T2</i>	<i>Сума</i>	<i>T1</i>	<i>T2</i>	<i>T3</i>	<i>Сума</i>		
<i>Контрольна робота – 5; Тест – 5; Робота на парах – 5</i>		<i>15</i>	<i>Контрольні нормативи – 20; Тест – 5; Робота на парах – 10</i>			<i>35</i>	<i>50</i>	<i>100</i>

Оцінювання відповідей студентів на практичних і семінарських заняттях відбувається за 100 бальною шкалою.

Відповідь студента на практичному занятті оцінюється за 100-бальною системою:
90-100 балів – Студент вільно володіє навчальним матеріалом; висловлює свої думки; творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань; комунікативні уміння та навички сформовані на високому рівні; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань.

70-89 балів – Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні граматичні помилки у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці; за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдань.

50-69 балів – Студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно; на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків; знайомий з основними поняттями навчального матеріалу; комунікативні уміння та навички сформовані частково; під час відповіді допускаються суттєві граматичні помилки; має елементарні нестійкі навички виконання завдань; планує та виконує частину завдань за допомогою викладача.

Менше 50 балів – У студента не сформовані комунікативні уміння та навички; студент допускає велику кількість граматичних помилок, що ускладнює розуміння; студент не володіє навчальним матеріалом; виконує лише елементарні завдання, потребує постійної допомоги викладача.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Дисципліна «Теорія і методика суддівства у спорті» має певне навчально-методичне забезпечення у вигляді посібників:

- тексти лекцій;
- мультимедійні програми;
- наочне забезпечення;
- електронні носії інформації;
- розробка практичних занять;
- питання до екзамену.

Для реалізації ідеї кредитно-модульної системи кожен студент повинен мати можливість користуватися всім комплектом навчально-методичного забезпечення.

Тестові завдання з дисципліни «Теорія і методика суддівства у спорті»

```
{DBQTKC:}
{course:} 1 {course} Теорія і методика суддівства у спорті
{test:} 1 {test}
{lecture:} 1 {lecture} Особливості суддівської діяльності у спорті
{content:}
{paragraph:} 1 {paragraph}
{question:}
```

```
::100::Яке число ігрових календарних днів буде при коловій системі змагань, якщо кількість команд непарна? [МС]{
  ~на одиницю менше
  ~на одиницю більше
  =непарне
  ~парне
}
```

```
::100::скільки очок нараховується команді у змаганні з волейболу за поразку з рахунком 1-3?[МС]{
  =0
  ~1
  ~2
  ~3
}
```

```
::100::Яке число ігрових календарних днів буде при коловій системі змагань, якщо кількість команд парна? [МС]{
  =на одиницю менше
  ~на одиницю більше
  ~непарне
  ~парне
}
```

```
::100::Якою є трійка найпопулярніших і наймасовіших видів спорту у світі? [МС]{
  ~футбол, хокей, баскетбол
  ~Футбол, баскетбол, плавання
  ~ легка атлетика,футбол,бокс
  =легка атлетика, футбол, хокей
}
```

```
::100::Скільки очок нараховується команді у змаганні з волейболу за поразку з рахунком 0-3?[МС]{
  =0
  ~1
  ~2
  ~3
}
```

```
::100::Скільки очок нараховується команді у змаганні з волейболу за поразку з рахунком 2-3?[МС]{
  =1
  ~0
  ~2
  ~3
}
```

```
::100::Скільки очок нараховується команді у змаганні з волейболу за перемогу з рахунком 3-1?[МС]{
  =3
  ~1
  ~2
  ~0
}
```

```
::100::Скільки очок нараховується команді у змаганні з волейболу за перемогу з рахунком 3-2?[МС]{
```

=2
~0
~1
~3
}

::100::Неправильний визначальний фактор оптимальної позиції арбітра в спортивних іграх [МС]{
~кут зору
~увага
=відстань
~кут сприйняття
}

::100::База для встановлення поведінки спортивного арбітра [МС]{
~регламент діяльності арбітра
~статут федерації
=кодекс етики і честі
~ положення про поведінку
}

::100::Вибір позиції арбітра в спортивних іграх [МС]{
=інструмент
~догма
~правила
~орієнтир
}

::100::Яким чином здійснюється суддівство у видах спорту, що носять характер єдиноборств [МС]{
~старшим суддею
=бригадою суддів
~головним арбітром
~рефері
}

::100::Юридичний документ, на підставі якого здійснюється підготовка та проведення змагань [МС]{
~наказ керівника
~оголошення про проведення змагання
=регламент
~ розпорядження федерації
}

::100::Форма обліку результатів змагань [МС]{
=шахматка
~календар
~протокол
~турнірна таблиця
}

::100::Календар ігор складається на підставі [МС]{
~списку команд
~заявок команд
~присутності тренерів
=жеребкування
}

::100:Етапи роботи головної суддівської колегії: [МС]{
~підготовчий
~перехідний
=змагальний
~основний
}

::100::Невідповідна категорія спортивного судді [МС]{
~юний спортивний суддя
~суддя першої категорії
~суддя другої категорії
=суддя третьої категорії
}

::100::Основна функція уваги арбітра [МС]{
~спостережливість
~динамічність
=контроль
~стійкість
}

::100::Покарання спортсменів за неправильну поведінку під-час змагань [МС]{
~штраф
~зауваження
~догана
=дисциплінарні санкції
}

::100::Поділ змагань на види за критеріями[МС]{
~за популярністю
~за видовищністю
=за вирішенням завдань
~за складністю
}

::100::Поділ змагань на види за критеріями[МС]{
~за напруженою
~за складністю
=за значенням
~за якістю
}

::100:: [МС]{
~за популярністю
~за видовищністю
=за вирішенням завдань
~за складністю
}

::100:: Поділ змагань на види за критеріями [МС]{
~за швидкістю
~за тимчасовим проведенням
~за якістю

=за характером організації
}

::100::Поділ змагань на види за критеріями [МС]{
~за кількістю учасників
~за складністю
~за популярністю
=за професійною орієнтацією учасників
}

::100:: Види спортивних змагань, які відносяться до категорії «за значенням»: [МС]{
~другорядні
~тимчасові
~обов'язкові
=підготовчі
}

::100:: Види спортивних змагань, які відносяться до категорії «за масштабами» [МС]{
~великі
~малі
~короткочасні
=місцеві
}

::100:: Види спортивних змагань, які відносяться до категорії «за вирішенням завдань» [МС]{
~демонстративні
=показові
~ключові
~ексклюзивні
}

::100:: Види спортивних змагань, які відносяться до категорії «за характером організації» [МС]{
~підсумкові
~дублюючі
=матчеві
~швидкоплинні
}

::100:: Види спортивних змагань, які відносяться до категорії «за представництвом» [МС]{
~особист
=відомчі
~колективні
~командні
}

::100:: На підставі якого документу складається програма змагань [МС]{
~регламенту

~правил змагань
~протоколу головної суддівської колегії
=плану календарю спортивних заходів
}

11.Рекомендована література

Базова

1. Платонов В.М., Булатова М.М Фізична підготовка спортсмена. – К.: Олімпійська література, 2007. – 320 с.
2. Платонов В.Н. Адаптация в спорте. – К.: Здоров'я, 1988. – 116 с.
3. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. – К.: Олімпійська література, 2004. – 584 с.
4. Платонов В.Н. Современная спортивная тренировка. – К.: Здоров'я, 2010. – 336 с.
5. Платонов В.Н. Теория и методика спортивной тренировки. – К.: Вища шк., 2000. – 336 с.
6. Романенко А.Н., Джус О.Н., Догадин М.Е. Книга тренера по футболу. – К.: Здоров'я, 1988, 256 с.
7. Романенко А.Н., Джус О.Н., Догадин М.Е. Тренировка футболистов. – К.: Здоров'я, 2003, 238 с.
8. Романенко А.Н., Джус О.Н., Догадин М.Е. Тренировка футболистов. – К.: Здоров'я, 2002, 264 с.
9. Соломонко В.В., Лисенчук Г.А., Соломонко О.В. Футбол. – К.: Олімпійська література, 2005. – 287 с.
- 10 . Соломонко В.В. Индивидуальная тренировка футболиста. – Львов, 2004. -15-19с.
11. Соломонко В.В., Лисенчук Г.А., Соломонко О.В., Футбол // Підручник для студентів вищих учбових закладів фізичного виховання і спорту. – К.: Олімпійська література, 2012, 203-266с.
12. Соломонко В.В. та ін. Футбол: Підручник для студ. вузів фіз. виховання і спорту. – К.: Олимп. лит., 2005. – 293-295 с.
13. Спортивная метрология: Учебник для ин-тов физич.культуры / Под общ. Ред. В.М Зациорского. – М.: Физкультура и спорт, 2006.- 256 с.

14. Ступар М. І. Роль тренера у процесі управління футбольною командою. // Науково-практична конференція. Обласна федерація футболу. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 8-13.
15. Сучилин А.А. Футбол во дворе. 2-е изд., доп. – М.: Физкультура и спорт, 2006. -132с.
16. Фізичне виховання-здоров'я нації: Цільова комплексна програма .- Київ 2009.- 7 с.
17. Футбол: Учебник для институтів физ. культ. /Под ред. Ю.М. Портнова. Изд. 3-е, перераб.- М.: ФиС, 2007
18. Чанади А. Футбол: Тренерівка. – М.: Физкультура и спорт, 2008– 256 с.
19. Швыков И.А. Футбол в школе. – М.: Терра-Спорт, Олимпия Пресс, 2002. – 144с.
20. Шамардин В.Н. Медико-биологические основы спортивной тренировки футболистов.-Днепропетровск:Пороги 2007-с 133.

Допоміжна

1. Безруких, Н.А. Вікова [фізіологія](#) / Н.А. Безруких, В.Д. Фарбер. - М.: Видавничий центр «Академія», 2004. - 128 с.
2. Годік, М.А. Фізична підготовка футболістів / М.А. Годік. - М.: Олімпія, 2006. - 221 с.
3. Голомазов, С.В. Теоретичні основи і методика контролю технічного майстерності / С.В. Голомазов, Б.Г. Чирва. - М.: ТВТ Дивізіон, 2006. - 187 с.
4. Гуревич, І.А. [Кругове тренування](#) при розвитку фізичних якостей / І.А. Гуревич. - Мінськ: [Освіта](#), 2005. - 236 с.
5. Бішопс, К. Єдиноборство в футболі / К. Бішопс, Х. Герардс. - М.: Терра-спорт, 2003. - 167 с.
6. Джармен, Д. [Футбол](#) для юних / Д. Джармен. - М.: [Фізкультура і спорт](#), 2006. - 59 с.
7. Жуков, М.А. Рухливі ігри / М.А. Жуков. - М.: [Фізична культура і спорт](#), 2000. - 247 с.
8. Ільїн, Є.П. [Психологія](#) спорту / Є.П. Ільїна. - СПб: Питер, 2008. - 128 с.
9. Ільїн, Є.П. [Психологія](#) фізичного виховання / Є.П. Ільїн. - СПб: Питер, 200. - 176 с.
10. Люкшинов, Н.М. [Мистецтво](#) підготовки висококласних футболістів / Н.М. Люкшинов. - М.: Радянський спорт, 2006. - 420 с.
11. Коробейник, А.В. Футбол. Самовчитель гри. / О.В. Коробейник. - [Ростов-на-Дону](#): Фенікс, 2000. - 319 с.
12. Кузнецов, А.А. Футбол. Настільна [книга](#) дитячого тренера. Перший етап (8-

10 років) / А.А. Кузнєцов. - М.: Олімпія, 2008. - 110 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, читальний зал.
2. Івано-Франківська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. Івана Франка.
3. Інтернет. 1) <http://www.google.com> 2) <http://www.rambler.ru> (пошукові системи інтернету).
4. Методичний кабінет з футболу.
5. <https://www.ua-football.com/>
6. <https://sport.ua/uk/>
7. <https://www.sport-express.ru/>
8. <https://football24.ua/>
9. <https://uaf.ua/about-ffu>
10. Ene A. Arbitrii de linie. In: Arbitrul: Buletin ethnic, 20019, № 3 (20).
11. Laws of the Game. – FIFA, 2015.
12. Laws of the Game. – FIFA, 2020.
13. Refereeing. International Lists. – 2021.
14. www.PFL.com.ua